

REFERINȚE VIZÂND ESENȚA CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE

Evoluția societăților contemporane evidențiază faptul că în pofida intervențiilor statului, justiției și administrației în activitatea de asigurare a securității criminologice a persoanei, statului și societății, asistăm la o creștere continuă a nivelului criminalității, corupției și altor devianțe sociale. Modificările periculoase în structura acestor fenomene negative, implică urmări ireparabile pentru societate. Acest pericol immanent este agravat în mare măsură de manifestările și transformările crimei organizate, care se extinde ca o caracatiță peste tot, periclitând interesele vitale ale personalității, lezând valorile morale și materiale ale societății, fiind pusă în pericol însăși ordinea și pacea socială, suveranitatea și integritatea statală. Într-adevăr, este o realitate de necontestat la ora actuală că organizațiile criminale realizează profituri considerabile din tranzacțiile legale, dar mai ales din cele ilegale, profituri pe care le folosesc pentru a penetra organismele principale de conducere ale statului și pentru a-și extinde influența asupra vieții politice, asupra sectorului economic, îndeosebi în finanțe, comerț, industrie, dar și asupra mass-media. Îngrijorează perspectiva apropiată a instaurării unei societăți paralele subterane, cea a crimei organizate, dar și faptul că cetățenii resimt o teamă crescândă în fața expansiunii criminalității în lume, concomitent cu diminuarea încrederii în instituțiile publice abilitate să combată fenomenul. Crima organizată creează și întreține un climat social de intimidare, dezlănțuind puternice sentimente de groază și insecuritate [3, p. 33]. În acest context, problema crimei organizate poate fi calificată drept una primordială, devenind o problemă politică [4, p. 19].

Cercetătorii, juriștii și lucrătorii organelor de drept recunosc că crima organizată este o realitate ce pune în pericol însăși existența statului democratic, fiind însă departe de ar fi ajuns, la un acord în ceea ce privește definirea „crimei organizate” și a esenței acestui fenomen [2, p. 761; 3, p. 33; 11, p. 12; 17, p. 121; 20, p. 24]. La acest capitol atestăm aceeași situație constatată de autorul acestui studiu acum 15 ani [23].

Pornind de la faptul că formularea unei definiții, care ar reda adecvat fenomenul în cauză și care ar satisface, pe deplin, necesitățile științifico-practice este un lucru dificil, ar fi, probabil, rațional să mergem pe o altă cale.

În baza studiilor criminologice, a practicii de combatere a crimei organizate se propune a scoate în evidență esența crimei organizate, pericolul acesteia pentru societate, particularitățile crimei organizate și determinantele acestui fenomen. Inspirați de studii fundamentale inclusiv materialele organizațiilor internaționale vizând problema crimei organizate, ne vom referi anume la aceste aspecte.

În materialele organelor internaționale și a organizațiilor de aplicare a legii atestăm tentative de a fixa repere coerente privitor la definiția crimei organizate, pornind de la cunoașterea empirică a acestui fenomen și de la considerentele teoretice [13]. Una din cele mai reușite, în viziunea noastră, este cea formulată de Grupul Ad-hoc pentru Crima Organizată al Uniunii Europene: *Crima organizată este prezenta ori de câte ori două sau mai multe persoane sunt implicate într-un proiect infracțional comun, de-a lungul unei perioade de timp mai extinsă sau nedeterminată, cu scopul de a obține putere și profituri și atunci când unui asociat i se dau sarcini pe care trebuie să le îndeplinească, în interiorul organizației, 1) prin afaceri sau activități corelate afacerilor; 2) prin folosirea violenței sau a intimidării; 3) prin influența mediilor politice, a mijloacelor de informare în masă, a economiei, a guvernului sau a organelor judiciare; 4) prin controlul exercitat asupra unui teritoriu concret, dacă este necesar, în scopul comiterii în colectiv sau individual a infracțiunilor planificate care, din punct de vedere legal, vor putea fi considerate infracțiuni grave* [12].

Încercările de a unifica și a reconcilia diferite instrumente analitice, pentru a desluși astfel implicațiile politice și juridice ale activității criminalității organizate, au condus la o polarizare a discuției în jurul a două poziții principale reprezentate, respectiv, de P. Reuter și T. Schelling.

Diferența dintre activitățile infracționale obișnuite și crima organizată, în viziunea lui T. Schelling [18, p. 1-30], constă în aceea că crima organizată tinde să guverneze și să controleze întreaga structură economică a lumii subterane. Esența acestei activități constă, *în primul rînd*, în dobîndirea rolului de conducere, astfel încît să strîngă taxele și să-și impună regulile în toate afacerile, fie ele legale sau ilegale; *în al doilea rînd*, rolul de conducere presupune folosirea în mod organizat a violenței, nu numai pentru extorcarea de fonduri, ci și pentru a impune monopolul în zona respectivă. Sfera de activitate a crimei organizate este foarte asemănătoare cu cea a guvernului.

Modelul „sindicatului criminal” a fost fundamentat și desfășurat de un alt criminolog american - P. Reuter, care a propus următoarea tratare a crimei organizate: „*crima organizată este alcătuită din organizații durabile, eșalonate ierarhic și cu implicații într-o multitudine de activități infracționale*” [15, p. 528-530].

Raportat la scopurile și activitățile crimei organizate anume modelul „sindicatului criminal” permite a înțelege geneza crimei organizate, orientîndu-ne spre elaborarea de politici criminologice adecvate. Motivația în organizația de tip criminal este, în mare parte, asemănătoare cu cea din afacerile legale [19, p. 1-5].

Semnificația termenului „sindicat” în contextul prezentat rezidă în faptul că el reprezintă o combinație importantă și pe scară largă a capitalului și a personalului adecvat, capabil să ducă la bun sfîrșit activitatea criminală. Ca și marile întreprinderi, syndicatele criminale pot să cumpere cele mai bune talente în furnizarea serviciilor și a abilităților tehnice de care au nevoie, dar nu le posedă [10, p. 322-328].

Sindicatul criminal vine și oferă clienților care doresc anumite servicii și mărfuri ilegale și care sunt dispuși să plătească direct și în numerar prețul cerut pentru serviciul furnizat sau marfa vîndută, fără publicitate. Acest aspect ne permite să evidențiem determinanta fenomenului crimei organizate care constă în existența obiectivă a unei cereri sociale la anumite mărfuri și servicii nesatisfăcute, datorită prohibiției juridice instituite asupra lor.

În complexul determinantelor crimei organizate vom include, alături de cauza evidențiată a fenomenului dat, așa condiții cum este posibilitatea obținerii unor profituri considerabile prin comercializarea unor astfel de bunuri și servicii, inclusiv riscul relativ redus de a fi demascat.

Sindicatul criminal este un tip relativ stabil de organizație de afaceri. Doar la acest înalt nivel de organizare cu asocieri de criminali pe scară largă, se poate vorbi de crimă organizată, și nu la nivelul formelor mici de asociere, însă în România și în Republica Moldova organele abilitate să acționeze pentru combaterea crimei organizate interpretează și tratează acest fenomen în sens restrîns (îngust), înțelegînd prin manifestări ale crimei organizate drept infracțiuni săvîrșite în grup, iar rezultatele prezentate în presă și la televiziune sunt mai mult decît ilare [6, p. 56; 3, p. 37; 2, p. 541].

Este important a reține următorul lucru, crima organizată constituie un tip distinct de criminalitate, deși posedă corelații intime cu alte tipuri de criminalitate, precum: criminalitatea profesională, criminalitatea de recidivă și criminalitatea de grup. Însă criminalitatea organizată coincide numai în parte cu aceste tipuri de criminalitate. Cele afirmate denotă clar cerința, atît teoretică, cît și practică: a nu confunda, în nici un caz, tipurile de criminalitate enumerate, așa cum, din păcate, se întîmplă adeseori [3, p. 37].

Studiul și analiza publicațiilor la tema dată ne permite a evidenția trăsăturile esențiale ale crimei organizate care elucidează conceptul de crimă organizată [3, p. 34-35]. Acestea sunt:

1. *Realizarea activității de un grup criminal (organizație, asociație) stabil și care este*

determinată de necesitatea:

a) extinderii capacității de acțiune și a capacității concurențabile pe piața produselor și serviciilor ilegale;

b) asigurării securității infractorilor față de organele de drept și față de grupările rivale de afaceri.

2. *Specializarea și distribuirea rolurilor între membrii organizației și între grupurile criminale din care se compune asociația criminală respectivă.* Segmentarea pregnantă a acțiunilor infracționale creează dificultăți greu de depășit în activitatea probatorie a organelor de drept, în condițiile în care, adesea, membrii aceluiași grup criminal nici nu se cunosc și nici nu au o idee exactă despre organizarea grupului în ansamblu.

3. *Ierarhia strictă în interiorul grupului criminal* care presupune stabilirea unor relații de dirijare puternic verticalizate, în care ordinul superiorului este de o autoritate absolută, în atare grupări capii grupului criminal nu vin în contact direct cu persoanele ierarhic imediat subordonate. Acest fapt face dificil demascarea capilor, zădărniciind eforturile organelor de poliție de a anihila grupul criminal, care se reconstituie de fiecare dată când capii lui rămân în libertate.

De asemenea, liderul grupului criminal care, de altfel, dispune de o putere absolută, constituie elementul-cheie al grupului criminal, conferin-du-i deopotrivă stabilitate, coeziune, acțiune, inteligență și asigură perseverență grupului chiar și în cazurile în care el este serios afectat [7].

4. *Normele de comportament strict definite și existența unor valori criminale.* Existența, așa numitelor, coduri de conduită neoficiale și adaptarea unor norme specifice în cadrul grupului reprezintă o necesitate obiectivă care îi conferă ordine și automatism, prin reglementarea strictă a relațiilor dintre membrii lui, sporindu-i, totodată, securitatea grupului criminal. Aceste norme sunt riguros aplicate, fiind drastic sancționată orice încălcare a lor.

Vorbind despre valorile criminale cultivate în mediul respectiv, vom evidenția că acestea, la rîndul lor, au menirea de a forma o comuniune de convingeri, orientări și mentalități, în scopul consolidării coeziunii interne și al statornicirii unui confort psihologic, capabil a justifica activitatea și viața criminală.

De menționat că criminalitatea organizată își impune valorile sale antisociale întregii societăți, propagînd modul de viață și valorile criminale.

5. *Îndreptarea activității grupelor și asociațiilor criminale spre obținerea de profit.* Această caracteristică și anume obținerea de venituri considerabile poate fi plasată pe prim plan, fiind una din caracteristicile principale caracterizând crima organizată.

6. *Producerea sau oferirea unor produse ori servicii ilicite* ce formează conținutul activității criminale proprie crimei organizate care speculează o cerere socială obiectivă în anumite servicii și produse realmente existentă în societate, dar care nu poate fi satisfăcută pe cale legală.

Furnizarea de bunuri (mărfuri, produse) ilegale include traficul de droguri, traficul de băuturi alcoolice și produse de tutungerie, traficul de arme și substanțe explozibile, traficul de autoturisme și opere de artă, contrabanda cu materiale nucleare (radioactive), traficul de ființe umane (sclavie, organe umane etc.) și al brațelor de muncă, falsificarea de monedă, răpirea de persoane și asasinat.

Drept obiect de activitate a crimei organizate în sfera de furnizare a serviciilor ilegale sunt semnificative de exemplificat următoarele: serviciile sexuale și pornografia, camătă și jocurile de noroc, arbitrajul subteran și aplanarea conflictelor. Realizarea acestor activități, ca și implicațiile în afacerile legale au drept obiectiv dobîndirea unor profituri maxime și, nu în ultimul rînd, crearea mecanismelor de influență politică [1, p. 339]

Jay S. Albanese din Virginia (SUA) afirmă că miezul activității crimei organizate constă anume în producerea sau oferirea unor produse ori servicii ilicite [1, p. 320-341].

7. *Obținerea puterii*, în sensul posibilităților reale de a determina adoptarea deciziilor de ordin

politic, economic, financiar, exercitarea influenței în mass-media, administrația publică etc. în interesul lumii interlope.

8. *Implicațiile în afacerile legale.* Disponând de mai multe lichidități decât întreprinzătorii, pe care îi pot ține sub control prin intermediul corupției și violenței, crima organizată are capacitatea de a-și subordona importante domenii de activitate, acționând ca un virus capabil să afecteze grav economia țării. Acest lucru, implică însă folosirea unor metode ilegale ca, de exemplu, monopolul, extorcarea de fonduri, evaziune fiscală, înlăturarea concurenților ș.a. care conduc la obținerea controlului celor ce dețin puterea și la obținerea unor profituri ilegale pe seama societății. [16].

9. *Coruperea funcționarilor publici.*

Într-adevăr, pentru a-și duce la îndeplinire activitățile în siguranță de interferența guvernamentală, crima organizată corupe organele puterii de stat.

În această ordine de idei, vom lansa unele sugestii referitoare la problema corupției și crimei organizate.

Puterea politică, în viziunea noastră, în societatea moldovenească contemporană este determinată nu atât de monopolul forței de constringere cât de puterea financiară.

Astăzi, în condițiile politizării criminalității și criminalizării politicii, puterea politică concubinează cu cea economică și financiară. Ca efect apare fenomenul pe care-l numim convențional „bucătăria puterii” având în vedere situația, când în procedura de adaptare a deciziilor de către guvernanți sunt implicate nu numai structurile oficiale, ci și buisnesmanii, banchirii, rudele apropiate și liderii (capii) criminali. Acest fenomen transformă puterea în marfă determinând apariția alături de piața finanțelor, imobilului, resurselor tehnologice etc. și a peții serviciilor puterii. Așadar, dacă există și așa marfă cum este puterea, trebuie să existe și un mecanism de realizare a acesteia pe piața serviciilor și bunurilor. Acest mecanism și este corupția.

Constatând că prin intermediul demnitarilor corupți se adoptă (ori se resping) decizii în interesul lumii criminale [9], atestăm în același timp și o nouă tendință.

Asigurarea securității grupului criminal, eschivarea de la răspunderea juridică, promovarea interesului criminal prin intermediul funcționarilor corupți demult nu mai este o dominantă [5, p. 33]. În primul rând, astfel de servicii au devenit prea costisitoare; în al doilea rând, criminalitatea organizată a conștientizat deja că este capabilă singură, fără intermediari corupți și promoveze interesele, să controleze puterea. De aceea, crima organizată face tot posibilul de a exclude orișice pericol pentru interesele sale, infiltrând și promovând oamenii săi în structurile statale, organizațiile obștești, partide politice și sindicate. Luând amploare, această tendință ne poate aduce la instaurarea unei dictaturi cleptocratice în societate.

În ceea ce privește *pericolul social*, consecințele dezastruoase și amenințările pe care le provoacă crima organizată, vedem că aceste momente n-au rămas în afara atenției savanților, politicienilor și organelor de drept.

În prezent, crima organizată funcționează în afara oricărei transparențe și într-o clandestinitate aproape perfectă, după cum afirmă J. Ziegler, realizează maximalizarea maximă a profitului și își acumulează plusvaloarea cu o viteză vertiginoasă, operează cartelizarea optimă a activităților sale, iar cartelurile își împart teritoriile și realizează în avantajul lor o dominație de monopol și, mai mult, creează oligopoli [22, p. 25]. Criminalitatea organizată se implică în activitatea economică legală și ilegală, utilizând metode criminale și agresive de promovare a intereselor criminale, și în primul rând aplicând violența și alte forme de intimidare.

Pericolul crimei organizate pentru un stat de drept nu rezidă în actul criminal ca atare, ci în posibilitatea ca organizațiile criminale, prin enorma lor putere financiară, să influențeze în mod durabil procesele democratice ale deciziei. Consecința imediată și vizibilă a acestei situații este progresia

rapidă a corupției printre oamenii politici și alți factori de decizie ai societății noastre. Prin puterea sa financiară uriașă, criminalitatea organizată câștigă în mod secret o influență din ce în ce mai importantă în viața noastră economică, socială și politică, dar și în administrația publică, inclusiv în justiție, într-o zi, va ajunge să dicteze normele și valorile societății noastre. Criminalitatea organizată impune modul de viață și valorile criminale întregii societăți, ea destabilizează viața spirituală, politică și socială a țării, constituind un obstacol în calea realizării reformelor democratice.

În acest mod, treptat, dispar: independența justiției, credibilitatea oamenilor politici, încrederea în valorile și puterea protectoare a statului de drept și tocmai această pierdere a încrederii este dorită de către promotorii crimei organizate. Până la urmă vom avea un stat infiltrat, cu o ordine răsturnată, poate chiar condus de o criminalitate organizată [21].

Cele expuse mai sus reflectă, în viziunea noastră esența și pericolul social al crimei organizate. Pot fi evidențiate și alte trăsături ale acestui fenomen, însă acestea, având un înalt grad de generalitate, nu sunt absolut invariabile, constante. Ele (trăsăturile) se referă deja nu la esența crimei organizate, ci la forma de manifestare a acesteia în mediul concret și raportate la activitatea infracțională respectivă, în funcție de forma concretă pe care o îmbracă, de specificul obiectului de activitate, de caracterul persoanelor implicate, de particularitățile naționale și sociale, de specificul mediului criminal format etc., unele dintre trăsăturile crimei organizate, enumerate mai sus, pot fi mai pronunțate, pregnante sau atenuante, ba chiar pot lipsi cu desăvârșire, esența rămâne însă invariabilă. [3, p. 36]. Dar pentru majoritatea formelor pe care le ia crima organizată este totuși caracteristică întrunirea acelor nouă trăsături, expuse mai sus, mai ales în cazul celor mai periculoase manifestări ale crimei organizate

Studiul efectuat permite a formula o definiție operațională a fenomenului crima organizată prin prisma evidențierii esenței acestui fenomen: ***crimă organizată este o formă a patologiilor sociale, care se manifestă prin activitatea asociațiilor criminale, în scopul de a obține profit și putere pe calea producerii sau oferirii de bunuri și servicii ilicite, ultimele nefiind satisfăcute pe cale legală.***

Referințe:

1. Albanese J. S. *Crima organizată*, capit. X în *Criminology*, Thied edition, red. Joseph F. Sheley.
2. Amza T. *Criminologie. Tratat de teorie și politică criminologică*. București: Lumina Lex, 2002.
3. Bejan O. *Spre o definiție criminologică exactă a criminalității organizate // Revista națională de drept*, nr. 9. Chișinău, 2002.
4. Bujor V. *Criminalitatea organizată și securitatea națională*, în *Materialele conferinței științifico-practice republicane Strategia combaterii crimei organizate în Republica Moldova*. Chișinău, 1996.
5. Bujor V. *Cu privire la pericolul social al crimei organizate*, în *materialele conferinței științifico-practice Criminalitatea organizată și economia tenebroasă în Republica Moldova*. Chișinău, 1999.
6. Bujor V. *Despre criminalitatea organizată. Esența criminalității* (rus). Chișinău, 1998.
7. Bujor V., Guțuleac V. *Metodologia cunoașterii și clasificării grupărilor criminale* (rus). Chișinău, 1998.
8. Ciobanu I. *Crima organizată la nivel transnațional și unele forme de manifestare ale ei în Republica Moldova*. Chișinău: MUSEUM, 2001.
9. Dobrinou V. *Corupția în dreptul penal român*. București: Atlas Lex, 1995.
10. Gheorghe B. Vold and Thomas J. Bernard. *Theoretical criminology*. New York, 1996.
11. Gheorghită M. *Criminalitatea organizată: probleme și sugestii*. Conferința științifico-practică *Strategia combaterii criminalității organizate în Republica Moldova* (23-24 mai, 1996), Chișinău, 1997.
12. Grupul Ad-hoc pentru Crima Organizată, Raport cu privire la situația crimei organizate prezentat Consiliului Europei, 1993.
13. *Materialele primului Simpozion Internațional privitor la Crima Organizată*, mai 1998 Cloud, Franța, Interpol și Anexa la recomandarea nr. R. 2000 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind principiile călăuzitoare de contracarare a crimei organizate.
14. Pitulescu I. *Al treilea război mondial. Crima organizată*. Editura Națională, 1996.
15. Reuter P. *Criminological Theories of Violations of Wartime Regulation // American Sociological Review*, Nov. 1993.
16. Sandu Ion-Eugen. *Particularități ale prevenirii și combaterii infracționalității economico-financiare și a crimei organizate în România*. Referat pentru teză de doctorat. București, 1995.
17. Stănoiu R. M. *Criminologie*. Vol. I. București: Oscar PRINT, 1995.
18. *The Economic of Organised Crime*. Cambridge University Press, 1995.
19. The presidents commission on law. Enforcement and Administration of Justice, Task Force Report: Organised crime, U. S. Government printing Office. Washington, D. C, 1987.

20. Untilă V. *Crima organizată: STOP*. Chișinău, 2000.
21. Westheback E. și Droste-Lehnen. *Organisierte kriminalitat, Zeitschrift fur Rechtspolitik*, nr. 2, 1994.
22. Ziegler J. *Seniorii crimei*. 1998.
23. Vezi: Бужор В. Г. *Криминологическая характеристика и предупреждение групповых тяжких насильственных преступлений*. Диссертация на соискание степени кандидата юридических наук. Москва, Академия МВД СССР. 1992.

De remarcat că Valeriu Bujor a fost primul reprezentant al Republicii Moldova care a abordat într-o teză de doctorat problema criminalității organizate.